

Jako první porevoluční ředitel Správy KRNAP v letech 1990–1994

Z pracovního jednání k umísťování imisních těžeb (rok 1982)

Chvilky relaxace při výsadbách kleče – RNDr. Jan Štursa a RNDr. Vladimír Vávra (rok 1985)

Zaměstnanci Správy KRNAP se hotoví ke sběru semene břízy (80. léta 20. století)

Jan Štursa se loučí

Je to neuvěřitelné, ale Honza Štursa odchází do důchodu. V plné fyzické síle i duševní svěžesti, jako když nastupoval na místo botanika na Správu KRNAP v roce 1965, bohatší o hromadu zkušeností, které přinesl čas. Zkušeností přírodovědce, cestovatele, vynikajícího pozorovatele a badatele, ale i zkušeností organizátora na poli ochrany přírody i prezentace vědeckých poznatků a jejich popularizace.

Jeho časné začátky na Správě nepamatují z vlastní zkušenosti, ale v čase mého příchodu na oddělení ochrany přírody již patřil mezi uznávané odborníky. V té době jsme ve třech, čtyřech lidech dělali opravdu všechno, co bylo pro ochranářskou praxi třeba. Jen pro ilustraci: střídali jsme se v posuzování dopadu jednotlivých záměrů na přírodu národního parku, kompletně zpracovávali vysvětlující tabule (každá byla originálem) ke státním přírodním rezervacím, připravovali Letní školu mladých ochránců přírody nebo cyklus kombinovaných přednášek pro tehdejší programové a kulturní referenty ROH.

Společně jsme se zabývali také odbornou problematikou a výzkumem. A tady si dovolím trochu odbočit a zavzpomínat. Jednoho zimního dne v polovině sedmdesátých let jsme se spolu s prof. Janem Jeníkem vypravili zkoumat zvláštní fenomén na periodickém vodním toku v údolíčku pod Studniční horou. Pracovní jsme jej nazývali vany. Zatímco jsem opodál studoval sněhomilný hmyz, Honzové prokopali a proměřili jednu z van a zase ji zasypali sněhem. Vracel jsem se k nim a nic netušící jsem do vany spadl a pořádně se namočil. Na mé láteření zdvihnu hlavu od další vany a už následovaly poznámky typu: „Hele, pán je otužilec“ nebo „Tos měl říct, že se chceš koupat, a udělali bychom vanu větší“. Snad při každé další návštěvě a zkoumání van jsme si na tuhle příhodu vzpomněli a opětně jsem si vylechl poznámky na téma: „Nebudeš si zase prát ponožky rovnou na nohách?“

I letos jsme si historku připomněli, jen postiženým byl tentokrát Honza Štursa. Inu Boží mlýny...

Výsledky vědecké práce je nutno publikovat a také zpřístupnit širší a nejen odborné veřejnosti. Toho si byl Honza vždy vědom a při svých organizačních schopnostech tak nutně stál u zrodu nejprve národních a posléze mezinárodních seminářů a konferencí, a to nejen jako referující, ale hlavně jako pořadatel. Inicíoval a aktivně se účastnil přípravy některých mezinárodních programů a projektů, včetně zařazení polské i české strany Krkonoš mezi biosférické rezervace UNESCO. Řadu let pracoval v Europarc Federation, je zakládajícím členem a současným prezidentem její České sekce. Jeho dlouholetá práce na poli evropské ochrany přírody byla oceněna cenou Alfréda Toepfera. Také na Správě KRNAP patřil k vedoucím pracovníkům, ať už jako vedoucí Krkonošského muzea nebo první porevoluční ředitel Správy v letech 1990–1994.

Velký kus práce odvedl i na poli popularizace přírodovědné problematiky. Vytříbeným stylem psal stejně tak průvodce naučnými stezkami, články do časopisů a populárně naučných knížek, jako scénáře k výstavám nebo doprovodné texty k obrazovým publikacím na-

šeho předního fotografa hor ing. Jiřího Havla, s nímž ho poutá dlouholeté přátelství. Nejvýmluvnějším důkazem Honzovy všestrannosti je asi expozice Kámen a život, otevřená v Krkonošském muzeu ve Vrchlabí v roce 1984. Honza je nejen hlavním autorem scénáře, ale také spoluautorem výtvarného a technického řešení celého projektu, který dodnes patří k tomu nejmodernějšímu, co v naší republice na poli muzejních expozic máme.

Leč nejen prací živ jest člověk a to patří i o Honzovi. Kdysi, ještě při studiu botaniky na vysoké škole, koketoval s myšlenkou, zda se nevěnovat i studiu hudby. Dal přednost vědě, ale na muziku nikdy nezanevřel a pokud to bylo jen trochu možné, aktivně se jí věnoval. Jako muzikanta, výborného hráče na saxofon, jsem ho poznal, když mne pozval na „hračky“, které, jako člen kdysi populárního vrchlabského „bandu“ Alfa klub, absolvoval. Večery to byly věru náročné, zvláště když se končilo ve vinárně nebo neplánovanou „jam session“. Když Honza začal foukat na „sopránku“ některou ze skladeb Felixe Slováčka, jihlo nejedno dívčí oko.

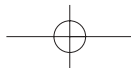
A existuje ještě jedna „neřest“, které se Honza oddává dodnes. Je jí fotografování přírody a krajiny a musím přiznat, že to také umí. Ale o tom čtenáře časopisu KRKONOŠ asi nemusím přesvědčovat. Stačí si zalistovat jeho staršími ročníky.

Je toho hodně, co Honza umí, a navíc je nepředstavitelně pilný. A tak mu přeji, aby mu pracovitost a zdraví vydržely a on tak mohl zůžítkovat všechny své znalosti a zkušenosti formou, která se mu bude, jako „emeritnímu“ ochranáři, nejlépe líbit.

Jan Vaněk
foto archiv

Ač dočasně indisponován, přesto na hřebenech Krkonoš. Se sekretářkou Europarc Federation paní Evou Pongratz (r. 2001)

Jan Štursa pohledem mladého biologa

Biolog je jako tažný pták, touha po poznání jej nenechá stát na místě, a tak ani Jan Štursa není výjimkou. S Honzou jsem se dobře seznámil při výzkumné expedici do norských hor v roce 2002. Pátrali jsme společně s Janem Maternou po smilkových porostech vázaných na krátkodobá sněhová výležiška. Ptáte se proč? Podobné porosty s touto nízkou, na první pohled nezajímavou trávou, máme i na hřebenech Krkonoš. Spory o původnost smilkových porostů provázejí Honzu již od doby, kdy poprvé začal pracovat v našich nejvyšších horách. Honza si dobře uvědomoval, že právě porovnání Krkonoš se skandinávskými pohorími, kde se smilka také hojně vyskytuje, může přinést další cenné poznatky pro pochopení funkcí a vývoje naší Krkonošské tundry.

Již během cesty jsem pochopil, že „pan doktor“ není žádným staříkem. Dokázal neúnavně řídit dlouhé hodiny vůz po německých dálnicích a skandinávských silnicích z červené žuly, povzbuzován rytmy moderní hudby, kterou si s sebou vzal. Pro většinu biologů je typické velmi skromné stravování, vaření v jednom začouzeném ešusu, z něž mnohdy ještě opadávají zaslé zbytky pokrmů z předchozích expedic. Musel jsem uznat, že Honza je opravdu třída. Vybaven jídelní soupravou, kořením a pochutinami všeho druhu nám celou dobu zlepšoval pracovní morálku svým kuchařským uměním. Jediné, čím jsem tehdy mohl přispět, bylo loupaní cibule, česneku, brambor a mytí nádobí. Stejně tak jako kuchařské umění je pro Honzu charakteristická vynikající organizační schopnost. Celou expedici včetně pracovní náplně jsme dokázali zvládnout bez sebemenšího zádrhelu a zpět do České republiky jsme přivezli mnoho biologického materiálu a cenných poznatků. Hezkou vzpomínku mám na náš společný výstup ke splazu ledovce Hardangenjokulen v národním parku Hardangervidda. Vyšli jsme ráno s veškerým vybavením nutným pro přespaní pod širým nebem. Stoupali jsme od hladiny moře až do nadmořské výšky 1 300 m sutovým polem téměř celý den. Honza s námi udržoval krok a ještě dokázal vysvětlovat vznik ledovcového údolí, a to i s popisem vegetačního krytu. Spali jsme pak pod širákem nedaleko ledovce.

Všude kolem nás byly boční morény z dob, kdy ledový příkrov dosahoval větších mocností. Až tady, vedle burácející ledovcové řeky, jsem si začal dostatečně uvědomovat, jak cenné jsou pozůstatky zalednění v našich Krkonoších.

Pro každou generaci je typický specifický způsob práce a přemýšlení. Mnoho mladých geobotaniků jezdí dnes dlouhá léta na jednu lokalitu, kde sbírá velký objem dat často ve složitém prostorovém uspořádání přesně podřízeném statistickému vyhodnocení. Nadměrná aplikace tohoto přístupu může vést až k nepochopení širších funkcí a vývoje celého ekosystému. Honza je představitelem ještě staré dobré „pozorovatelské školy“. Při studiu vegetace dává přednost sběru dat na krajinné úrovni, všímá si rozložení sněhové pokrývky, půd-

ního povrchu, odtoku dešťových srážek při prudkých deštích, působení jehlového ledu na semenáčky rostlin a podobně. Právě od něj jsem se naučil pohlížet na studovaný problém poněkud širěji – s tím pravým „geobotanickým“ nadhledem. Šíří Honzova myšlení a jeho schopnost propojovat informace z nejrůznějších oborů jsem měl možnost poznat i při nesčetných úředních jednáních. Plně si uvědomuji, že Krkonoše nejsou jenom přírodní krásy, ale také lidé, kteří zde žili, žijí a budou žít. Pro ochranu přírody považuje za důležité podporu mladé generace, která na horách vyrostla a má k nim silný citový vztah. Jeho úřední rozhodnutí představují většinou mistrně promyšlené kompromisy hájící zájmy národního parku, ale zároveň umožňující rozvoj lokálních komunit. Tato užitečná schopnost je bohužel mezi biology v naší republice stále spíše výjimkou.

Vratme se k Honzově nejoblíbenějšímu druhu trávy – smilce. V roce 1965 pomáhal své první ženě Heleně se zakládáním a v následných letech s vyhodnocováním pokusu s hnojením smilkových porostů na Čertově louce. Na tuto plochu jsme se spolu vrátili po třiceti devíti letech. S pomocí detektoru kovů se nám podařilo všechny pokusné plochy najít – byly totiž vymezeny v zemi zakopanými železnými hřebíky. Vliv hnojení byl na vegetaci stále ještě dobře patrný. Honza se celou dobu smál, byl šťastný. Bylo vidět, jak se důstojný pán zase mění v malého kluka toužícího po poznání. Kéž bych takové ve svých šedesáti letech také dokázal být.

Nyní, kdy pracuji v univerzitním prostředí, si uvědomuji čím dál víc další Honzovu přednost, kterou je schopnost přijímat nové myšlenky, metody práce a podporovat otevřenou diskusi. Myslím si, že v akademickém prostředí České zemědělské univerzity by se od něj, v tomto tolerantním přístupu, měla většina profesorů jeho generace co učit.

K odchodu do penze mi nezbyvá než popřát Honzovi pevné zdraví a těšit se na další společné zážitky při výzkumu našich milovaných hor.

text a foto Michal Hejcman

Nahore při sběru lišejníků v jižním Norsku v roce 2002, dole při výstupu k ledovci Hardangenjokulen